

Riksdagen
Uppteckningar
vid EU-nämndens sammanträden
2017/18:36

Fredagen den 25 maj

§ 1 Utrikes frågor

Utrikesminister Margot Wallström

**Återrapport från möte i Europeiska unionens råd för utrikes frågor
den 16 april 2018**

**Information och samråd inför möte i Europeiska unionens råd för
utrikes frågor den 28 maj 2018**

Anf. 1 MARIE GRANLUND (S):

Jag förklarar dagens sammanträde öppnat och hälsar utrikesminister Margot Wallström med medarbetare välkomna.

Finns det någonting att säga om återrapporten från den 16 april?

Anf. 2 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

God morgon! Det är väldigt uppskattat att ni var beredda att ändra på er mötestid. Tack för det!

Nämnden har förhoppningsvis tagit del av den skriftliga rapporteringen från den 16 april. Jag vill bara säga att lunchdiskussionen vid det rådsmötet ägnades åt västra Balkan mot bakgrund av att kommissionen skulle presentera utvidgningspaketet följande dag.

Anf. 3 MARIE GRANLUND (S):

Vi går vidare till dagordningspunkt 3, Aktuella frågor.

Anf. 4 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Ordförande! Mogherini väntas ta upp aktuella frågor. Vi har fått informationen från utrikestjänsten att det förmodligen är Jemen, Nordkorea, Sofiatoppmötet, mötet mellan EU och AU, det vill säga Afrikanska unionen, den 23 maj samt Somalia Partnership Forum som hon kort förväntas beröra i inledningen.

Anf. 5 MARIE GRANLUND (S):

Vi går vidare till dagordningspunkt 4, Iran. Det är en diskussionspunkt.

Anf. 6 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Ordförande! Inga rådsslutsatser förväntas under den här punkten. Den står på dagordningen mot bakgrund av att president Trump beslutade att frånträda den kärntekniska överenskommelsen med Iran. Vi anser förstås att detta är djupt beklagligt. Samtidigt som de geopolitiska spänningarna

ökar riskerar de mer konservativa krafterna i Iran att stärka sitt inflytande. Det kommer troligen också att få en negativ effekt på MR-situationen i landet.

Här är det av största vikt att EU håller ihop och att överenskommelsen bevaras. Regeringen välkomnar att utrikestjänsten och övriga medlemsländer så här långt tydligt har uttryckt att man kommer att verka för att Iran ska stanna kvar i överenskommelsen. Risken att de väljer att frångå överenskommelsen i närtid måste vi motarbeta aktivt.

Regeringen kommer därför att begära att en särskild arbetsgrupp – man kanske ska kalla det ”task force” – med relevant deltagande från både EU-kommissionen och utrikestjänsten bildas med målet att ta fram och föreslå åtgärder som kan underlätta det fortsatta utbytet med Iran. Det här påverkar ju många olika aktörer och på många olika nivåer. De steg som man nu talar om inom EU inbegriper att uppdatera EU:s blockeringsförordning, som syftar till att skydda europeiska företag från USA:s återinförda sanktioner. Därutöver ser man över möjligheten för Europeiska investeringsbanken att finansiera verksamhet i Iran. Stöd till energisektorn och till små och medelstora företag är också något som diskuteras. Det är egentligen fyra olika block av åtgärder som det än så länge har talats om i kommissionen.

Regeringen är förstås mycket oroad över situationen för mänskliga rättigheter i Iran, >>> **Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen** <<<I alla kontakter med Iran >>> **Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen** <<< för Sverige fram tydliga budskap och vår djupa oro över situationen för mänskliga rättigheter i Iran. Det gäller användandet av dödsstraff, begränsningar av yttrande- och pressfrihet, diskriminering av flickor och kvinnor, bristande respekt för minoriteters mänskliga rättigheter och ett begränsat fackligt utrymme. Det här hör till de frågor som vi alltid tar upp. Vi är ju med i kärngruppen som lägger fram resolutionen för FN:s specialrapportör för mänskliga rättigheter i Iran.

EU:s fortsatta hantering av frågan är bredare än i Iran. Den handlar om EU:s förmåga till samlat och kraftfullt agerande i en fråga med väldigt stora säkerhetspolitiska och handelsmässiga konsekvenser. Den transatlantiska länken påverkas ju också negativt av det här. Regeringen efterfrågar en långsiktig och bred EU-strategi avseende relationen med Iran. Det här kommer förstås att bli en viktig diskussion.

Anf. 7 MARKUS WIECHEL (SD):

I stort delar vi uppfattningen att det är beklagligt att USA drar sig ur avtalet, inte minst då vi inte vet vilka konsekvenser det får. Samtidigt menar vi att det finns brister i avtalet som bör åtgärdas. Vi efterlyser vidare skarpare formuleringar beträffande MR-situationen i landet, då vi tyvärr ser en oroväckande trend och den här trenden inte ser ut att bli bättre.

Anf. 8 KERSTIN LUNDGREN (C):

Jag hör att tonläget när det gäller mänskliga rättigheter är lite tydligare i dag. Det är positivt, för det är viktigt att betona och understryka MR-frågorna i kontakterna med Iran. Det finns skäl att i annat sammanhang diskutera Sveriges agerande specifikt, liksom EU:s MR-dialog.

Er strategi gällande Iran rör ju också frågan om relationen Ryssland–Kina i denna struktur, eftersom de stora aktörerna söker ”proxymitor”. Frågan är hur regeringen tycker att EU ska agera visavi Ryssland och Kina. Är regeringen beredd att stötta förslag om att kräva separata förhandlingar i de frågor som finns i regeringens ståndpunkt, till exempel missilprogrammet och Irans roll i regionen?

Anf. 9 ROBERT HALEF (KD):

Ordförande! Jag tackar utrikesministern för informationen. Jag har bara en liten kort anmärkning. I den tredje meningen står det: ”Regeringen är bekymrad över Irans roll i regionen.” Jag tycker att vi ska lägga till ordet ”djupt”, så att det står: Regeringen är djupt bekymrad över Irans roll i regionen.

Därmed kommer även frågorna om mänskliga rättigheter in i den här meningen, där vi visar att vi är bekymrade över den utveckling som sker i landet.

Anf. 10 JENS HOLM (V):

Jag tycker att det är bra att ni sätter fokus på människorättsituationen och inte bara pratar om ”Iranavtalet”, som det ibland kallas. Även om Iran är kvar i det finns det ju mycket kvar att göra för kvinnors rättigheter och mänskliga rättigheter överlag.

Ministern sa att Europeiska investeringsbanken skulle gå in och börja stödja energisektorn. Kan ministern utveckla vilka delar av energisektorn det gäller? Är det alltså ett europeiskt energibolag som man ska stödja? Gäller det dem som är verksamma inom gas och olja, eller vad är det för verksamheter?

Anf. 11 MARGARETA CEDERFELT (M):

Ordförande! Jag tackar utrikesministern så mycket. Det var bra med en del förtydliganden efter den föredragning vi fick i utrikesutskottet i går.

Det är utan tvekan oerhört angeläget att MR-frågan lyfts fram och att EU står enat bakom MR-frågan. Därmed inte sagt att Sverige ska vika från frågan, men det är viktigt att EU driver på här med emfas.

Det jag också skulle vilja lyfta fram är de många olika komponenterna, som utrikesministern nämnde. Det handlar om Kinas och Rysslands agerande, men det handlar också om USA och huruvida relationen med USA kommer att finnas med i arbetsgruppen. Även om USA har sagt upp avtalet är det viktigt att ha med USA och att USA ändå finns med någonstans om det är möjligt.

Jag vill också förstås ta upp frågan om det svenska näringslivet. Vad jag förstår finns det en stor risk för att svenskt näringsliv på något sätt kan drabbas negativt i ett större perspektiv. Jag skulle gärna vilja höra lite mer om detta.

För att avsluta: MR-frågan är oerhört central, liksom den situation som råder i Iran.

Anf. 12 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):
Alla de här frågorna hör till de mest väsentliga nu.

Först handlar det om MR-situationen. Jag tror att man utan vidare kan säga att Sverige är ett av de länder som är mest aktiva när det gäller MR-frågan. Vi är ett av två länder i världen som gör rapporter om MR och demokrati, inklusive en mycket skarp och ordentlig genomgång av MR-situationen i Iran. Vi driver den här frågan i Genève och i MR-rådet på ett sätt som gör att vi också förstås får ta emot kritik ibland, men som är väldigt viktigt för oss. Vi driver den i alla bilaterala kontakter och alla diskussioner vi har med dem samt i offentliga uttalanden. Vi följer också upp detta hela tiden.

I EU har vi ju nu sanktioner som är baserade på MR-övergrepp. Det här är ett viktigt spår, men man kan säga att det egentligen går parallellt med det som handlar om kärnavtalet, och kärnavtalet är liksom ett sätt att över huvud taget komma till tals med Iran, att få en bas för att kunna gå vidare och göra någonting som ändrar på landet. Isolering har egentligen, som vi har sett, under årens lopp bara stärkt de konservativa och djupt fundamentalistiska krafterna i Iran.

Det här är på något sätt också ett principiellt ställningstagande man gör. Hur ska vi ta oss an de här frågorna? Vi ska aldrig glömma bort dem, och det gör vi inte heller. Det är otroligt viktigt att fortsätta trycka på. Vi vill ju se att det i så fall också leder till just detta i Iran, men det har kommit besvikelser på sistone, när vi till exempel har sett att det blivit fler dödsstraff.

Det kommer inte att bli något vakuum, utan Ryssland, Kina och andra aktörer kommer att kliva in. Det har de också redan gjort. De reser dit. Det är utbyte på högsta nivå. Vi ska inte inbilla oss någonting annat. Det är därför som det är så viktigt att tala om också för USA att det är det här som blir konsekvensen av ett sådant här agerande. >>> **Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen** <<<

>>> **Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen** <<<

Det är nog inte realistiskt att tro att vi i detta läge ska kunna inleda nya förhandlingar med Iran. Varför skulle de sätta sig vid förhandlingsbordet och vara villiga att diskutera missiltester eller något annat? Om vi hade fortsatt och fullföljt det som precis har trätt i kraft – kärnavtalet trädde ju i kraft helt nyligen – hade det funnits en möjlighet att öppna en diskussion om att utvidga det.

>>> **Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen** <<<

Vi vet inte riktigt ännu och har inte tillräckligt mycket information om diskussionerna i kommissionen om till exempel just denna mekanism, det vill säga att använda EIB. Vi hade många frågor när vi satt och gick igenom detta. Det är därför vi säger att det är viktigt att medlemsländerna får klart för sig hur tänket är när det gäller de fyra olika åtgärder som än så länge har diskuterats i kommissionen.

Vi föreslår därför – och jag tycker att det vore en viktig åtgärd – att man skaffar eller sätter upp en task force som kan koppla ihop och samordna kommissionens olika delar. Det handlar ju om handelspolitik, ekonomisk politik och sådant som rör utrikesfrågorna. Vi har egentligen inte tillräckligt mycket detaljer för att kunna ge ett detaljerat svar.

Jag har inget emot att säga att det är djupt oroligt. Det här är en diskussion där ordvalet och hur man uttrycker sig i olika lägen är viktigt. Jag har inget emot att säga att vi är djupt oroadе.>>> **Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen** <<<. Jag förstår dock din poäng och tar till mig detta.

Anf. 13 KERSTIN LUNGGREN (C):

Tack för ytterligare kommentarer! Jag tycker ändå att det finns skäl för diskussion inom EU-kretsen att hävda linjen att vi håller avtalet men vill diskutera de andra frågorna också. Annars skapas en bild av att EU på något sätt accepterar detta spår. Det finns all anledning att hävda den linje som vi har hävdat gentemot USA. EU måste stå upp för den och hålla avtalet, vilket är rätt. Men man måste också addera andra frågor, så att EU inte enbart för fram en krampaktig hålla-fast-vid-avtalet-profil.

Det är naturligtvis också viktigt att hållbarheten i arbetsgruppens arbete inkluderas så att EU inte i nästa skede måste backa tillbaka. De åtgärder som eventuellt diskuteras måste ha en hållfasthet över tid, även om USA inför tunga sanktioner mot EU.

Anf. 14 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Tack, Kerstin, jag förstår hur du menar. Jag tror att det är såhär: Det är därför vi behöver en strategi som inbegriper olika möjliga utgångar av läget. Om allt faller och det visar sig att vi från europeiskt håll inte kan hålla fast vid detta är vi i ett helt nytt läge. Det skulle kunna omöjliggöra all dialog med Iran.

>>> **Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen** <<<Det är i dag svårt att se hur vi kan få fortsatta investeringar i Iran eller att upprätthålla de kontakter som skapats. De här företagen kommer ju att straffas enormt hårt, eftersom det är amerikanska banker som i de flesta fall är det fordon man använder för att komma in. Detta kan bli riktigt besvärligt, och då kommer andra aktörer att kliva in.

Jag håller alltså helt med dig. >>> **Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen** <<<Men om man inte visar att man ens kan hålla fast vid kärnan kommer det att bli mycket svårare att motivera dem att tala om någonting. De kommer att säga: Se först till att leva upp till det vi har kommit överens om, det som vi har skrivit på och det som vi har förhandlat om i tio års tid!

Det är väl där någonstans vi befinner oss. Vi vill dock att det så småningom ska kunna utvidgas till fler områden. Men nu gäller det nog att i första hand att försvara det vi har.

Anf. 15 MARIE GRANLUND (S):

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning, som är förstärkt med att vi är *djupt* oroadе, samt en avvikande mening från Sverigedemokraterna.

Vi går över till dagordningspunkt 5, Demokratiska republiken Kongo, som är en diskussionspunkt.

Anf. 16 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Ordförande! Det här är som sagt en diskussionspunkt. Inga rådsslutsatser förutses.

Diskussionen kommer att fokusera på de kongolesiska förberedelserna för val den 23 december i år. Här är det viktigt att EU bidrar till att upprätthålla ett internationellt tryck på den kongolesiska regeringen. Det är bekymmersamt att det politiska utrymmet är så pass begränsat, och det är oroande att MR-kränkningar ökar. Utan trovärdiga val kommer DRK inte att stabiliseras. >>> **Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen** <<<

Vi kommer att verka för att EU även i fortsättningen uppmanar till att man genomför de förtroendebyggande åtgärder som finns i nyårsöverenskommelsen. Dit hör att man släpper politiska fångar fria liksom att öppna för demonstrationsfrihet och mediefrihet. Vi anser vidare att EU måste stödja insatser för kongolesiskt civilsamhälle och för de kvinnoorganisationer som arbetar med MR, politiskt utrymme och kvinnors politiska deltagande. Det är en mycket konkret sak som vi alla kan bidra till. Svenskt bistånd stöttar ju civilsamhällesorganisationer som arbetar för förstärkt demokrati, MR och jämställdhet och har ett fokus på att förbättra kvinnors deltagande. Den frågan driver vi även inom EU och FN.

Regionen har en central roll för att sätta press på president Kabila att genomföra dessa val som utlovat. Det är också angeläget att EU, FN och regionen samarbetar i denna fråga.

Anf. 17 MARIE GRANLUND (S):

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går vidare till dagordningspunkt 6, Efter Cotonou.

Anf. 18 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Under FAC förutses rådet att fatta beslut om att uppdra till kommissionen och höga representanten att inleda förhandlingar å unionens vägnar om ett partnerskapsavtal med AVS-gruppen. Till detta rådsbeslut är EU:s förhandlingsmandat bifogat. Om jag förstår saken rätt har ni också haft chans att diskutera detta med biståndsministern vid ett tidigare tillfälle.

Regeringen anser att utgången av Cotonouavtalet skapar förutsättningar för att modernisera relationen till regionerna och stärka samarbetet ytterligare mellan AVS-länderna och EU. Regeringen är positiv till att avtalet går mot ett bredare politiskt associeringsavtal med fokus på inte bara utveckling utan också fred och säkerhet, migration, ekonomisk utveckling, miljö och klimat och handel. Vi ser dock att utvecklingssamarbetet framgent kommer att behöva vara i fokus. Vi ser positivt på ett fördjupat ekonomiskt samarbete.

I de diskussioner som har förts om detta förhandlingsmandat har Sverige fått gehör för fler prioriteringar och tydliga skrivningar om MR, demokrati och fattigdomsperspektiv. Vi välkomnar att detta mandat nu genomsyras av stärkta skrivningar om bland annat jämställdhet, SRHR, kvinnors roll för fred, en koppling mellan klimat och konflikt samt civilsamhället. Även Agenda 2030 återspeglas tydligt i mandatet, förmodligen mycket tack vare svenskt påverkansarbete.

Vi välkomnar att avtalet kommer att breddas till att kunna inkludera länder i exempelvis Nordafrika, som nu inte är en del av detta avtal. Regeringen stöder också ansatsen om ökat fokus på regionala partnerskap, och vi har understrukt vikten av att relevanta regionala organisationer, som Afrikanska unionen, ges möjlighet att delta i kommande förhandlingar.

Anf. 19 MARIE GRANLUND (S):

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade ståndpunkt.

Vi går vidare till dagordningspunkt 7, Venezuela, som är en beslutspunkt.

Anf. 20 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Under denna punkt kommer rådsslutsatser att antas. Höga representanten och EU:s medlemsländer gjorde i måndags ett uttalande som tydligt ifrågasatte genomförandet och utgången av presidentvalet i Venezuela. Ni kanske också såg att jag skrev en tweet om detta val.

Sättet på vilket valet genomfördes, både i förberedelser och under valdagen, präglades av en rad oegentligheter. Oppositionens möjligheter att delta i valet begränsades på olika sätt, bland annat förhindrades partierna att ställa upp som koalition.

Regeringen välkomnar att ministrarna vid FAC därutöver nu kommer att anta rådsslutsatser. Det är viktigt att EU är tydligt i kravet på fria och transparenta val och på respekt för de oberoende och demokratiskt valda institutionerna, särskilt parlamentet.

Den politiska, humanitära och ekonomiska utvecklingen inklusive situationen för mänskliga rättigheter i Venezuela är fortfarande djupt oroväckande. Det i kombination med presidentvalet den 20 maj gör att regeringen stöder att EU går vidare med förberedelserna för införandet av ytterligare restriktiva åtgärder mot enskilda individer. Ni vet ju att det i november fattades beslut om restriktioner och sanktioner mot Venezuela.

Regeringen anser att EU ska verka för en långsiktig och hållbar lösning på den politiska situationen för demokratisk utveckling och respekt för mänskliga rättigheter. Vi bör också stödja regionala och internationella ansträngningar att nå dit. Regeringen anser att EU ska spela en aktiv roll för att förmå den venezuelanska regeringen att skapa förutsättningar för att dialog med oppositionen ska kunna återupptas. Regeringen står fullt ut bakom EU:s krav på frisläppandet av politiska fångar.

Vi måste i EU dessutom göra allt vi kan för att mildra det mänskliga lidandet i landet. Vid det här laget har 1,6 miljoner människor flytt från Venezuela. Man räknar med att 350 000 människor är i behov av livsmedelsbistånd. Den extrema fattigdomen har ökat från 24 procent 2014 till 61 procent 2017. Jag kommer vid FAC också att understryka vikten av att EU verkar för att förbättra den humanitära situationen i landet.

Det vi gör från svensk sida går via Sida. Vi ger stöd till organisationer som stöder venezuelanska migranter i Colombia. Vi har ett bidrag som uppgår till drygt 8 miljoner. Av dessa går 3 miljoner till Norwegian Refugee Council, 3 miljoner till International Rescue Committee och drygt 2 miljoner till Röda Korset. Vi undersöker nu också hur vi ska kunna göra ytterligare insatser.

Anf. 21 TINA ACKETOFT (L):

Utrikesministern räknar på punkt efter punkt upp alla de bedrägligheter som den venezuelanska regeringen utsätter sin egen befolkning för.

Jag kan inte nog stryka under att även Liberalerna håller med om detta. Därför är jag också lite frågande: Vill man med regeringens ståndpunkt ändå säga att vi accepterar valutgången, trots alla oegentligheter som har föregått valet och som dessutom sannolikt också genomfördes under själva valdagen?

När man säger att man vill uppmana oppositionspartierna till att bidra i detta känns det som om man även lägger en stor skuld på oppositionspartierna, och då har jag en direkt fråga: Menar regeringen att vi alltså ska se den här så kallade valda regeringen som en representant för det venezuelanska folket?

Det är mer en fråga som kan bli ett medskick eller en reservation.

Anf. 22 KERSTIN LUNDGREN (C):

I regeringens ståndpunkt låter det som om bedömningen att valet den 20 maj är demokratiskt tvivelaktigt ska läsas mot punkt 5 i rådsslutsatserna, när man pratar om utgången av valet. Det låter då som om regeringen vill mjuka upp ytterligare, vilket vore direkt felaktigt. Jag skulle snarare vilja se en skärpning av EU:s rådsslutsatser där man fördömer valet, för det var ett val som inte följde några demokratiska utgångspunkter. När den politiska oppositionen är fängslad eller tvingad ut ur landet är det inte ett val som man kan acceptera.

Bekymret verkar mer vara att det var brist på diplomatisk närvaro och EU-monitorer, men det är ju inte det som är det stora problemet. Det stora problemet är att den politiska oppositionen var frånvarande och fängslad. Här skulle det vara välkommet med ett kraftfullare uttryck från EU:s sida, där man tydligt fördömer valet som inte var demokratiskt, fritt och rättvist.

Jag har också en önskan angående punkt 7 om att återuppta dialog, och det kan ju knyta an till regeringens ståndpunkt. Jag skulle önska att man under punkt 7 i rådsslutsatserna hade ett tydligare krav på *omedelbart* frisläppande av alla politiska fångar. Nu pratas det om att vi påminner om ett frisläppande av alla politiska fångar och så vidare, men att det sker *omedelbart* är ju över huvud taget en förutsättning för politisk dialog framåt.

Vi har naturligtvis också diskussionen om parlamentet, National Assembly, som inte är fungerande på grund av att det blockeras. I stället har man fått den här konstitutionella församlingen, utpekad av Maduro, som ska verka. Detta borde också kommenteras, för inte heller det är en rimlig utgångspunkt eller en rimlig förutsättning för att få en politisk dialog i Venezuela.

Anf. 23 MARKUS WIECHEL (SD):

Ordförande! Jag kan inte annat än instämma med både Tina Acketoft och Kerstin Lundgren. Regeringen har även här ganska svaga formuleringar, och detta är någonting som vi önskar skulle åtgärdas.

Venezuela är i och med det här icke-legitima valet att betrakta mer eller mindre som en diktatur, och vi efterlyser betydligt tydligare kritik mot hur de agerar liksom krav på att de ska släppa samtliga politiska fångar. Innan

Anf. 24 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M):

Situationen i Venezuela har varit och är fruktansvärt svår för den venezuelanska befolkningen, och jag instämmer självklart med det som har sagts här tidigare.

I den svenska ståndpunkten står det skrivet att man kan vidta ytterligare restriktiva åtgärder, och då vill jag gärna höra lite mer om vilka restriktiva åtgärder Sverige i så fall ser framför sig att EU skulle kunna vidta.

Det står också om en aktiv roll för att förmå den venezuelanska regeringen – jag menar, den venezuelanska regeringen har under ett antal år visat att den inte har någon respekt för den demokratiska processen i Venezuela, så vad är det som gör att EU och den svenska regeringen tror att Maduro skulle kunna förmås att respektera de demokratiska processerna och då speciellt parlamentet i Caracas?

Jag har själv varit där och sett hur de behandlas, och jag ser inte att Maduro på något sätt har visat att han har förmågan att visa respekt för sitt folk och de politiskt valda.

Anf. 25 MARGARETA CEDERFELT (M):

Ordförande! Tack, utrikesministern, för föredragningen! Det här var ju en av de punkter som vi hade när vi diskuterade med kabinetssekretären på utrikesutskottets möte. Vi önskade förtydligande och mer innehåll och substans från regeringens sida, just utifrån det allvarliga och kontinuerligt försämrade läget i Venezuela.

När det gäller valutgången vill vi ha tydligare uttalanden från regeringen, för det får inte finnas någon som helst misstanke om eller tro på att Sveriges regering står bakom att detta skulle ha varit ett demokratiskt val. Vi talar om en valutgång och ett valresultat, och det är en sak, men det är ju en lång demokratisk process om det ska föreligga ett demokratiskt val. Utifrån att oppositionen är fängslad och att civilsamhället inte fungerar, utifrån mediernas påverkan, utifrån finansiering av partier, ja, utifrån alla perspektiv som handlar om demokrati finns här ingenting som liknar en demokratisk process. Detta vill vi också ha med i regeringens ståndpunkter, liksom förstås hur det ser ut när det gäller EU och EU:s ställningstagande. Det är ju även här viktigt att EU faktiskt driver på och står enat.

När det gäller sanktioner finns det en risk för att människor lider av ytterligare sanktioner, men samtidigt är detta det instrument som finns att använda. Det är alltså viktigt att sanktionerna ses över och tillämpas där de kan ha betydelse. Här tror jag att EU verkligen måste anstränga sig och påskynda att utvecklingen vänder. Man måste börja tala om demokratisk utveckling, för det är långt från någon demokrati i dag.

Anf. 26 ROBERT HALEF (KD):

Ordförande! Jag ska inte förlänga diskussionen, men jag håller med både Kerstin Lundgren, Tina Acketoft, Margareta Cederfelt och andra på den här sidan av bordet när det gäller kritiken mot utgången av det valet och det sättet som man genomfört valet på.

Vi är mycket oroadade över den politiska utvecklingen i Venezuela och vill också ha en starkare skrivning och fördömanden av det odemokratiska val som har genomförts. Som en del har sagt är det här en process som leder mot ett mer diktatorsstyrt samhälle. Jag instämmer därför i det som Kerstin Lundgren sa om att vi ska ställa krav på ett omedelbart frisläppande av samtliga politiska fångar. Det bör vara med.

Anf. 27 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Jag håller med er. Vi har ingen annan åsikt än detta. Jag har ingenting emot att säga på rådet att jag tycker att det ska stå "omedelbart frisläppande". Jag vill ändå hänvisa till vad vi har sagt och vad som finns i rådsslutsatserna, där det till exempel står så här: "Under these circumstances, the election and its outcome lacked any credibility as the electoral process did not ensure the necessary guarantees for inclusive and democratic elections." I rådsslutsatserna uppmanas också till ett nytt val.

Uttalandet kunde inte vara tydligare. Jag har ingenting emot att skärpa både uttalanden och krav på att det ska stå "omedelbart frisläppande", för det är naturligtvis vad det betyder, men nu är det här överenskommet. Man kan ha åsikten att man ska öppna hela uttalandet på nytt, men jag har ingenting emot att säga detta.

När det gäller sanktioner har vi redan sådana från i november förra året. Det innefattar allt från vapenembargo till reserestriktioner och ett antal individer som listas. Det som nu har förts fram är att lista ytterligare individer för sanktioner. Detta är vi helt för, så jag måste säga att jag inte har någonting emot att ytterligare betona hur viktigt det här är och att skärpa språket. Det är dock mycket tydligt i de här uttalandena: "Against this background, the EU calls for the holding of fresh presidential elections in accordance with internationally recognised democratic standards."

Detta är ju ett underkännande. Jag skrev också själv i en tweet, och jag var en av de få som gick ut och sa det så tydligt, att de här valen måste man underkänna, för de är flawed. Jag pekade också på det djupa lidande som finns i Venezuela.

Jag känner alltså att jag inte har någonting emot det som förs fram här, men jag vill bara påpeka att det redan finns tydligt uttryckt. Både i uttalandet som har gjorts av EU-28 och i rådsslutsatserna är språket tydligt, men jag tror att det man skulle kunna lägga till är "omedelbart frisläppande". Det har jag ingenting emot att säga att det borde stå.

Anf. 28 KERSTIN LUNDGREN (C):

Jag tycker att det är viktigt att regeringen är tydlig på det här mötet och att det är tydligt att EU fördömer valen. Man kan läsa det på det sättet, men det vore bra att vara ännu tydligare. När man läser regeringens ståndpunkt uppstår en stor otydlighet, eftersom regeringen där skriver, oavsett Twitter, att genomförandet och utgången av presidentvalet den 20 maj är demokratiskt tvivelaktiga.

Detta är inte ett fördömande. Det talar i en annan riktning än vad utrikesministern nu säger att hon är beredd att göra, och därför är det viktigt att tydliggöra att statsrådet är beredd att också i EU-kretsen kräva tydliga fördömanden och att i sin kommentar också hålla fast vid att man försöker få med "omedelbart frisläppande". Detta är ju också en förutsättning för det som regeringen skriver, och det är statsrådet ansvarig

för, nämligen att regeringen och oppositionen ska återuppta sin dialog, och det är ju inte möjligt att föra dialog med dem som sitter fängslade på det sättet. Det kommer inte att vara framgångsrikt. Förutsättningar saknas, och därför är det viktigt att det blir ett omedelbart frisläppande. Att så sker är också en förutsättning för ett kommande presidentval.

Anf. 29 TINA ACKETOFT (L):

Jag tycker att det som utrikesministern sa var bra, men jag måste ändå understryka det som Kerstin Lundgren var inne på här: När man läser rådsslutsatserna förefaller de mig mycket tydligare och i enlighet med den riktning som vi på den här sidan förespråkar än när man läser regeringens ståndpunkt. Nu har jag ju genom åren lärt mig UD:s fikonspråk, och ”demokratiskt tvivelaktigt” betyder mycket mer än vad gemene man skulle läsa in i vad som är demokratiskt tvivelaktigt, men hur man än vill tolka det är det inte ett fördömande.

När man skriver att man vill förmå den venezuelanska regeringen och oppositionen att återuppta sin dialog låter det dessutom som om oppositionen är lite kinkig och liksom inte vill komma till dialog. Så är det dock inte alls, utan situationen är precis den som Kerstin Lundgren beskriver.

För en gångs skull tycker jag alltså att förslaget till rådsslutser är tydligare och betydligt vassare än den svenska regeringens ståndpunkt. Det är inte bra, för att uttrycka mig försiktigt.

Anf. 30 MARIE GRANLUND (S):

Jag vill bara påminna om att det är det muntliga som sägs här som kommer att bli det som vi tar ställning till.

Anf. 31 MARGARETA CEDERFELT (M):

Ordförande! Jag instämmer med Kerstin Lundgren och Tina Acketoft. Det här var en av de frågor som vi diskuterade på utrikesutskottet, där vi ville se skarpare ställningstagande från regeringen. Därför är det väldigt bra att utrikesministern också förespråkar ett skarpare uttalande. Det är viktigt att det faktiskt blir det, för utvecklingen i Venezuela förskräcker, och Sverige som en förkämpe för mänskliga rättigheter måste klart och tydligt ta avstånd och arbeta för att trenden vänds.

Anf. 32 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Jag har redan sagt att jag håller med er, och jag tycker faktiskt också att det kan finnas anledning att säga att på en punkt bör man vara ännu tydligare i rådsslutsatserna. Men ni vet hur svårt det är att öppna rådsslutser med 28 länder. Det är ett mycket tydligt språk i rådsslutsatserna, och jag kan bara medge att jag tycker att vi också skulle ha skrivit tydligare i vår ståndpunkt. Men jag vill hänvisa till det här, för här både underkänner man valet, kallar på ett nytt val och säger att fångarna ska frisläppas. Uttalandet är väldigt tydligt, men jag tycker att det bör stå ett ”omedelbart”, och jag har inget emot att säga det och föreslå på rådet att jag tycker att vi kan förstärka genom att påpeka det.

När det gäller allt det andra behöver ni inte ta det en omgång till, utan jag tar till mig det, och det är det här som jag kommer att framföra. Vi backar upp rådsslutsatserna och uttalandet, och vi kan inte tydligt nog säga

hur viktigt det är att här måste ske en förändring i Venezuela. Det här landet är fullständigt på väg ned i avgrunden, och därför måste vi vara mycket tydliga. Vi stöder dessutom förslaget om nya listningar och nya sanktioner. Det är särskilt med hot om det som vi också har en möjlighet att påverka. Vi hoppas att regionen också ska hjälpa till med att trycka på Maduro att förstå att det här är ohållbart och att han inte längre har en maktbas.

Anf. 33 MARKUS WIECHEL (SD):

Fru ordförande! Med det som utrikesministern nu har sagt kan vi stå bakom regeringens ståndpunkt.

Anf. 34 KERSTIN LUNDGREN (C):

I och med de här förtydligandena kommer vi inte heller att ha någon avvikande mening, utan vi ser det mer som ett medskick för diskussionen.

Anf. 35 MARIE GRANLUND (S):

Då kan jag konstatera att det finns stöd för regeringens här redovisade ståndpunkt.

Vi går över på nästa dagordningspunkt. Det är en punkt som har tillkommit, och den handlar om situationen i Gaza.

Anf. 36 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Rådet kommer att ha en lunchdiskussion om Gaza. Det sker mot bakgrund av den senaste tidens utveckling i Gaza som har inneburit omfattande demonstrationer och israeliskt våld med 110 dödade och över 12 000 skadade palestinier samtidigt som USA:s ambassadinvinning skedde i Jerusalem den 14 maj. Regeringen kommer att uttrycka oro över det omfattande våldet i Gaza. Vi välkomnar beslutet av rådet för mänskliga rättigheter om etablerandet av en undersökningskommission för att utreda alla påstådda kränkningar av folkrätten inklusive de mänskliga rättigheterna och internationell humanitär rätt i ockuperade Palestina med fokus på Gaza i samband med den senaste tidens protester.

Regeringen har liksom FN:s generalsekreterare, EU:s höga representant och flera europeiska regeringar kritiserat det oproportionerliga våld som används mot befolkningen i Gaza och uppmanar till deeskalering. Som ockupationsmakt har Israel enligt folkrätten ansvar för att skydda den palestinska civilbefolkningen och se till att deras rättigheter respekteras.

Vidare har vi från svensk och EU:s sida uppmanat Hamas och andra palestinska organisationer till icke-våld. Samtidigt har vi och EU påmint om rätten till fredliga demonstrationer, och Sverige följer EU:s icke-kontakt-policy gentemot Hamas som ju är klassat som terroristorganisation.

Regeringen kommer att verka för ett ökat EU-engagemang i syfte att förbättra situationen i Gaza. Vi måste åstadkomma det genom ökat stöd till Unrwa och förstärkt samarbete med FN:s särskilda koordinator för fredsprocessen, Mladenov. EU bör också fortsätta uppmana Israel att häva blockaden och att i det här akuta läget åtminstone börja lätta på restriktioner. Regeringen kommer att verka för att EU uppmanar den palestinska

myndigheten att göra vad den kan för att förbättra situationen för palestinierna i Gaza inklusive för den inompalestinska försoningen. Det här menar EU är en viktig komponent för att nå fram till en tvåstatslösning.

Vid FAC kommer regeringen också att understryka vikten av en fortsatt enad EU-position beträffande Jerusalem om respekt för internationell konsensus baserad på FN:s säkerhetsrådsresolution 478 tills frågan om Jerusalem som en slutstatusfråga är löst av parterna.

Regeringen beklagar att utöver USA:s ambassad har två andra ambassader öppnats i Jerusalem. Vi kommer också att uttrycka uppskattning över den höga representantens uttalande den 14 maj om nödvändigheten av att samtliga EU:s medlemsstater respekterar den här positionen inklusive kvarhållandet av medlemsländernas ambassader i Tel Aviv.

Anf. 37 MARKUS WIECHEL (SD):

Fru ordförande! Det finns egentligen mycket man kan säga här om förslaget till svensk ståndpunkt. Framför allt kan jag bara beklaga regeringens ensidiga formuleringar, inte minst det här med ockupation. Man talar ganska svepande om ockupation. När det gäller Gaza är det inget snack om saken. Vilket territorium är det egentligen man ockuperar? Det finns ingen ockupation där. Sedan kan man ha olika åsikter om Västbanken.

Situationen i Gaza är naturligtvis mycket problematisk, och då måste vi vara tydliga med att det faktiskt handlar om att det demokratiska Israel ska förhålla sig till en terroristorganisation, nämligen Hamas. Självklart ska våld undvikas i största möjliga mån, men Israel har också en plikt gentemot sina egna medborgare att skydda dem från attacker som sker från terroristorganisationens sida. Det är en terroristorganisation som dessutom har svurit att utplåna staten Israel och dess judiska befolkning.

Hamas har stängt skolor och uppmanat människor att ta sig till gränsen mot Israel för att demonstrera och kasta sten och så vidare. Man har använt sig av mänskliga sköldar och betalat civila för att åka dit och till och med betalat dem för att bli skadade. Trots detta har en stor majoritet av offren när Israel nu har försvarat sin gräns varit Hamas egna terrorister, vilket de också har erkänt.

Inte med ett ord kritiserar regeringen Hamas. I stället talar man om försoning med den här terroristorganisationen, vilket jag kan tycka är märkligt. Det är ingenting som vi kan gå med på. Likaså stöder vi inte att regeringen ska verka för ökat stöd till Unrwa. Vi menar även att vi bör respektera att Jerusalem är Israels huvudstad och att det därmed också är en naturlig plats för ambassader.

Med detta sagt önskar vi anmäla avvikande mening.

Anf. 38 KERSTIN LUNDGREN (C):

Det är viktigt att EU försöker hålla samman så långt det går utifrån de ställningstaganden som EU har gjort för att ha någon form av riktning i arbetet i området. Vi ger fullt stöd för detta. Positionen från 2009 är en grundsten för EU.

Sedan är det en annan del i det som utrikesministern sa – det står inte i den skriftliga svenska ståndpunkten, men det sas också nu – om MR-rådet och stöd för MR-rådets beslut. Här är det viktigt att betona att en utredning

om händelserna vid staketerna måste vara tvåsidig. Den måste också innefatta en granskning av vad som hänt inne i Gaza och Hamas roll i den våldsutveckling som vi såg. Där måste det vara tydligt från svensk sida att granskningen måste innefatta Hamas roll också. Utan en allsidig granskning av våldsutvecklingen kommer resultatet av granskningen inte att ha någon betydelse. Det är viktigt att regeringen är tydlig i den delen.

Anf. 39 TINA ACKETOFT (L):

Jag kan inte nog understryka det som Kerstin Lundgren säger men faktiskt även det som Sverigedemokraterna anförde – det är första gången som det någonsin förs till protokollet att en liberal instämmer i det som en sverigedemokrat säger.

Det jag välkomnar är att man diskuterar Gaza och har det med på dagordningen. Något annat hade varit helt obegripligt. Jag och Liberalerna efterlyser också tydligare skrivningar om Hamas roll i det hela. Nu talar man om försoning, men vad är det försoningen ska handla om? Nu hörde jag att utrikesministern faktiskt använde ordet terrororganisation i sitt talade ord, men i texten till regeringens ståndpunkt lyfter man över huvud taget inte upp Hamas roll i detta.

Det är som Kerstin Lundgren säger att granskningen blir oerhört viktig för att verkligen se vad den här rollen har varit. Men redan i dag vet vi att Hamas använder odemokratiska medel. Därför vore det på sin plats att man i regeringens ståndpunkt är något mer balanserad och också lyfter fram Hamas roll i det hela.

Anf. 40 JENS HOLM (V):

Situationen på Gazaremsan är akut. De närmare 2 miljoner människorna som lever där har under stora delar av dagen inte tillgång till elektricitet och rent vatten. Fiskare som fiskar på palestinskt vatten blir beskjutna av israeliska militärer. Nu när människor demonstrerar öppnar Israel eld och dödar människor. Det här måste förstås med kraft fördömas.

Jag tycker att det som står i den svenska positionen och det som Sverige kommer att ta upp om att ge mer stöd till FN och häva blockaden, referensen till rådsresolutionen och så vidare är viktiga saker. Men jag tycker att regeringen inte bara borde uttrycka oro över det omfattande våldet från Israels sida och dödandet av palestinier, utan man borde med kraft fördöma det. Det får ministern ta som ett medskick.

Anf. 41 MARGARETA CEDERFELT (M):

Ordförande! Jag vill understryka det som vi också framförde i utrikesutskottet i går som bland annat handlade om att vi efterfrågar en mer nyanserad hållning från regeringen i den här frågan. Där ingår att faktiskt nämna Hamas, för Hamas är en terrororganisation, och det är viktigt att Hamas omnämns som just den terrororganisation den är. I en utredning måste den nyansen finnas med, och Sverige måste också tydligt ta avstånd från Hamas.

Jag vet att detta är någonting som finns med i internationella dokument och internationella ställningstaganden, så det är viktigt att Sverige faktiskt understryker detta. Precis som mina allianskollegor har sagt här vill vi också att detta med Hamas roll ska finnas med och att man säkerställer att

Anf. 42 ROBERT HALEF (KD):

Ordförande! Jag vill instämma i det som allianskollegorna har sagt på den här sidan av bordet. Från Kristdemokraternas sida är vi också oroliga över den här utvecklingen. Det som utrikesministern nämnde om att man ska uppmana terroristorganisationen Hamas till icke-våld räcker inte, utan när man tittar på underlaget till ställningstagande som regeringen ska framföra saknar vi ett förtydligande rörande Hamas provocerande roll när det gäller uppmaning till våld. Vi vill helt enkelt ha en tydligare skrivning om uppviglingen som de har bidragit till och som har framkallat våld i den här beskrivna situationen.

Om det inte kommer med kommer vi naturligtvis att ansluta oss eller skriva en egen avvikande mening i den här frågan. Hamas roll i det här måste också komma fram. Annars blir det väldigt ensidigt formulerat.

Anf. 43 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Ordförande! Jag har i alla mina uttalanden betonat att båda sidor – utan att på något sätt påstå att de är jämställda – har ett ansvar. Jag har påpekat att Israel har rätt att försvara sig och sin gräns och att det samtidigt måste vara proportionerligt. Det har varit *en* person som har skadats på den israeliska sidan. Man har använt dödligt våld i det här fallet. Man har skjutit tio barn. Man har skjutit en journalist. De har använt dödligt våld, det kommer vi inte ifrån. Vi har ju våra gamla skillnader i synsätt och så där, men vi kommer inte ifrån att det är en extremt allvarlig situation som har uppstått nu.

Undersökningskommissionen måste undersöka alla påstådda hot, och det är jätteviktigt att man också tittar på Hamas roll i det här. Det är vår utgångspunkt att undersökningskommissionen ska göra det. Vi stöder och backar EU:s hållning till Hamas som en terroristorganisation, och vi följer icke-kontakt-policyn som de har.

Det här var precis vad vi varnade för. Det här var precis vad vi sa riskerade hända när USA fattade sitt beslut. Vi sa att det här är ett läge som är så desperat – ni vet ju hur det ser ut på Gaza. En del av er har varit där och vet hur läget är.

Det här är som att sätta en tändsticka till en krutdurk i ett läge som detta. Om vi inte ska stödja Unrwa är valet följande: Ska de vara på gatorna och demonstrera och hitta på våldsamma åtgärder, eller ska de gå i skolan? Det är det som stödet till Unrwa handlar om. Unrwa står för utbildning och sjukvård till palestinier. Det är i första hand utbildning – man ser till att det finns skolor.

Detta är det val som finns att göra. Ska de överleva på Gaza? Ska de få el och vatten så småningom? Nu är det några få år kvar; sedan kommer man inte längre att kunna ha tillgång ens till färskt vatten på Gaza.

Här någonstans måste vi tänka oss att det internationella samfundet ska agera. Allt detta blir en blåslampa under dem som blir så desperata att de är beredda att ta till vilka metoder som helst. Så är det i den övriga världen också, om vi tänker på hur man undanröjer orsakerna till detta.

Det är ingen ursäkt, utan Hamas måste agera på ett sätt så att de inte provocerar i onödan. De har inte rätt att skicka bomber, och det har de heller inte gjort sedan en tid tillbaka. De har heller inte resurserna.

Att sedan använda detta oproportionerliga dödliga våld också mot oskyldiga människor, som barn, är inte acceptabelt. Därför ska en undersökningskommission undersöka hela denna situation. De ska också titta på Hamas roll.

Det är vår inställning till det hela. Vi fortsätter att hävda att det är en tvåstatslösning som måste hägra och som vi steg för steg måste ta oss till. Jag håller med Kerstin: Det vi har att hålla oss till är vårt beslut från 2009, och det måste vi vara rädda om. Då ska vi inte göra sådant som att flytta ambassader eller på marken göra sådant som förändrar möjligheterna att nå dit, hur desperat det än kan synas i dag.

Jag är ändå glad för den hållning som ni har i dag. Jag menar att det är på denna väg som vi måste ta oss fram. Vi måste låta en undersökningskommission titta på allt som hänt, och det inbegriper också Hamas roll.

Anf. 44 MARGARETA CEDERFELT (M):

Ordförande! Det är just detta med Hamas som finns med när det gäller den svenska ståndpunkten – bara det är tydligt att Hamas också ingår och att det kommer att vara en kritisk granskning av Hamas.

Jag uppfattar det som att utrikesministern undviker att nämna Hamas som rörelse.

(Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S): Det har jag ju gjort i varenda replik. Jag har ju sagt det från början.)

Det är bra – bara Hamas finns med här. Det är en viktig del i den konflikt som finns, och den måste utredas i en helhet för att det ska kunna bli fred nere på Gaza.

Anf. 45 MARIE GRANLUND (S):

Jag upplevde att det var precis det som utrikesministern poängterade: att det gällde båda sidor.

Anf. 46 KERSTIN LUNDGREN (C):

Jag hörde också att utrikesministern sa att Hamas inte provocerar i onödan.

(Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S): Nej.)

Jo. Jag skrev ned precis.

(Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S): Det har jag absolut inte sagt. Nu måste vi reda ut detta från början.)

(MARIE GRANLUND (S): Nu har Kerstin Lundgren ordet. Sedan blir det utrikesministerns tur.)

Vi får läsa protokollet, så får vi se vad som händer.

För min del är det viktigt att vara tydlig med att markera mot Hamas agerande. Jag instämmer med ministern när det gäller markören av en terrororganisation, att Hamas är en terrororganisation.

Jag uppfattade även att ministern var tydlig med att hon är beredd att markera att undersökningskommissionen också ska granska Hamas agerande i Gaza. Om Hamas, vilket rapporter berättar om, har agerat som antyds i detta fall måste man göra detta synligt och tydligt för många – annars kommer denna undersökningskommission bara att bli en pappersprodukt utan större värde. Det är alltså jätteviktigt att rensa bordet när det gäller Hamas agerande i detta fall.

Anf. 47 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Det var precis det jag sa: Undersökningskommissionen ska förstås också undersöka Hamas agerande. Det är väldigt viktigt för oss; det har det varit hela tiden. Vi har ingen annan syn på Hamas än att det är en terroristorganisation, och vi följer den icke-kontaktpolicy som EU har etablerat.

Men kom ihåg vilken militär övermakt som de möter i detta fall och hur Israel har svarat med dödligt våld – det är 110 döda, och det finns ingen död på andra sidan. Risker är ju att man har använt oproportionerligt våld på ett sätt som bara måste undersökas. Här har man slagit tillbaka massivt och med tusen och åter tusen skadade människor som följd.

Vi menar att såväl Hamas som Israels agerande måste undersökas av en kommission. Det stöder vi, och det har jag sagt hela tiden. Min poäng var att Hamas inte ska provocera.

Anf. 48 MARKUS WIECHEL (SD):

Fru ordförande! Jag har bara en kort fråga.

Med tanke på att utrikesministern nu är tydlig med att Hamas är en terrororganisation, vad menar regeringen med att man ska försonas med denna terrororganisation? Det är mycket tydligt i den text som har gått ut.

Anf. 49 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

När det gäller försoning talar vi om en inompalestinsk försoningsprocess. En inompalestinsk försoningsprocess är enligt EU:s syn där man övertalar Hamas att acceptera Israel som stat och Israels existens. Det är detta, samt att börja använda icke-våldsmetoder, som det så småningom kan leda till.

Det är det som vi alltid hänvisar till. Det är det som menas med försoningsprocess. Det är också ett led i vår EU-ståndpunkt.

Anf. 50 ROBERT HALEF (KD):

Ordförande! Det gjordes en del förtydliganden i diskussionen, men jag vill ställa en fråga till utrikesministern för att få veta hur denna fråga kommer att hanteras. Det står inte i regeringens ståndpunkt i dokumentet.

Utrikesministern nämnde att man ska undersöka även Hamas roll i det som hände. Men jag förordar att det tydligt ska framföras och stå med att utrikesministern tar med sig att man ska lyfta fram den provocerande roll som Hamas har haft i och med uppmaning till våld.

Anf. 51 MARIE GRANLUND (S):

Jag upplevde att utrikesministern förtydligade just att denna undersökning skulle gälla båda sidor.

Anf. 52 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Detta är en del av resolutionen, och det är en del av deras mandat. Det är tydligt uttryckt att det är en del av undersökningskommissionens mandat, och det stöder vi.

Anf. 53 KERSTIN LUNDGREN (C):

Jag uppfattade utrikesministern som villig att markera just detta – att det är viktigt att utredningskommissionen granskar Hamas agerande – i diskussionen om Gaza. Så uppfattade jag det. Om det är riktigt kommer vi inte att ha någon markör här, utan då är jag nöjd med det.

Anf. 54 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Så är det ju. Om det på något sätt inte skulle komma fram eller om det skulle finnas någon otydlighet i fråga om detta – om det inte skulle vara förståelsen från alla – är det ju självklart ett måste. Men detta är ju mandatet, så för mig är det självklart. Om jag tar till orda och talar i denna diskussion är det självklart någonting som jag kommer att framföra.

Anf. 55 MARIE GRANLUND (S):

Jag kan konstatera att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning, med en avvikande mening från Sverigedemokraterna samt ett medskick.

Vi går över till Övriga frågor.

Anf. 56 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Fru ordförande! Under punkten Övriga frågor har vi fått informationen att Cypern vill ta upp en punkt om besök som ministern har genomfört och att Frankrike vill informera om den kemvapenkonferens som ägde rum i förra veckan i Paris. Portugal vill dessutom ta upp en punkt om Maghreb. Exakt vad de kommer att säga vet vi inte.

Detta är vad vi har fått reda på så här långt.

Anf. 57 MARIE GRANLUND (S):

Då tackar vi utrikesministern och önskar henne och hennes medarbetare en trevlig helg när det blir dags!

§ 2 Konkurrenskraft – inre marknad

Statsrådet Ann Linde

Återrapport från möte i Europeiska unionens råd för
konkurrenskraft den 12 mars 2018

Information och samråd inför möte i Europeiska unionens råd för
konkurrenskraft den 28–29 maj 2018

Anf. 58 MARIE GRANLUND (S):

Jag hälsar Ann Linde med medarbetare välkommen till dagens EU-nämnd.

Det finns en återrapport från mötet den 12 mars. Finns det någonting att tillägga där?

Anf. 59 Statsrådet ANN LINDE (S):

Nej, jag har ingenting att lägga till den skriftliga rapporten.

Anf. 60 MARIE GRANLUND (S):

Vi går vidare till nästa dagordningspunkt, 3, Konkurrenskraftsavstämning. Detta är en diskussionspunkt.

Anf. 61 Statsrådet ANN LINDE (S):

Avstämning om konkurrenskraftsläget, en så kallad competitiveness check-up, är en återkommande dagordningspunkt på konkurrenskraftsrådet. Temat denna gång är globala värdekedjor och hur integreringen av tjänste- och tillverkningssektorer i dessa värdekedjor kan påverka den inre marknadens externa och interna konkurrenskraft.

En värdekedja är global när den knyter ihop olika produktionssteg över landsgränser. Detta har utvecklats under de senaste två decennierna. Nära en tredjedel – 900 000 personer – av arbetskraften i svenskt näringsliv finns i företag som deltar i globala värdekedjor. I Sverige är ekonomin i dag mer global och sammankopplad, inte bara med EU-länderna utan med hela världsekonomin. För Sverige har de globala värdekedjorna varit värdefulla, framför allt inom tjänstesektorn.

Tjänster och tjänsteexporten har fått en allt större betydelse för Sveriges ekonomi, då industrin och tjänsteproduktionen blivit alltmer integrerade. Industrin köper, producerar och säljer tjänster i allt större utsträckning. Allt fler jobb inom tillverkningsindustrin är relativt högkvalificerade tjänstejobb. Industrisektorn har blivit mer kunskapsintensiv, med en större andel chefer och ingenjörer och en mindre andel kontorsstöd och säljare.

I synnerhet har digitala tjänster visat sig vara viktiga för resten av ekonomin. Dagens värdekedjor är virtuella och globala. Dataflöden och e-handel stannar inte vid Europas gränser. Modern tillverkning som i allt högre grad bygger på ny teknik extraherar mervärde genom att inkludera digitalintensiva tjänster i sina produktionsprocesser.

Den fria rörligheten för tjänster inom EU är viktig för att tillverkningsindustrin ska kunna dra nytta av de potentiella positiva effekterna av tjänstefiering av tillverkningsindustrin. Därför anser regeringen att EU:s konkurrenskraft måste skärpas genom reformer som skapar mer jobb och tillväxt på den inre marknaden. Om företagen ska

kunna komma allt högre upp i värdekedjan och förbli konkurrenskraftiga i världsekonomin är det viktigt att fortsätta med reformer som underlättar handel av varor och tjänster liksom underlättar för företag i den digitala utvecklingen.

Utvecklingen av globala värdekedjor är en förutsättning för konkurrenskraft och ökad tillväxt i Sverige. Därför är regeringen positiv till att kommissionen arbetar med att mäta effekten av integreringen på EU:s inre marknad i syfte att utveckla reformer som leder till att fler företag kan delta i globala värdekedjor.

Anf. 62 MARTIN KINNUNEN (SD):

Sverigedemokraterna ser, likaväl som regeringen, vikten av EU:s konkurrenskraft. Sedan har vi vissa andra perspektiv som vi gärna skulle vilja lyfts fram. Med anledning av det kommer vi att anmäla en avvikande mening. Vi menar att kostnadsdrivande mekanismer måste upphöra och revideras. De olika industrisektorernas konkurrenskraft måste utvärderas gällande bland annat den europeiska energisituationen, och tillgång till arbetskraft genom snedvridande stödsystem bör ses över.

Socioekonomiska projekt där medlemsstater subventionerar utanförskap i andra länder ska upphöra. Vi menar att hela den europeiska kostnadsdrivande situationen måste inkluderas i denna diskussion och att detta måste revideras i grunden gällande strukturfonder, Energiunionen, arbetsmarknadspolitiska åtgärder med mera. Vi vill helt enkelt koppla ihop detta med den europeiska situationen i dess helhet.

Anf. 63 MARIE GRANLUND (S):

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning med en avvikande mening från Sverigedemokraterna.

Vi går vidare till dagordningspunkt 4, Varupaketet. Det är en lägesrapport och en beslutspunkt.

Anf. 64 Statsrådet ANN LINDE (S):

Under denna dagordningspunkt förväntas ordförandeskapet väcka frågan om beslut om allmän inriktning gällande ett förslag till förordning om ömsesidigt erkännande. Förslaget är en del av ett större varupaket – det kallas varupaketet – tillsammans med en förordning om marknadskontroll för att förbättra den inre marknaden för varor.

Den fria rörligheten för varor är den mest utvecklade av de fyra friheterna och är en förutsättning för många företags och EU:s tillväxt. Omkring 75 procent av handeln inom EU utgörs av varuhandeln.

Principen om ömsesidigt erkännande på varuområdet är en grundbult för den fria rörligheten av varor. Den innebär i praktiken att en vara ska kunna säljas i alla medlemsstater om den uppfyller kraven i en medlemsstat. På så vis undviks krav på ytterligare provningar och kontroller, och handeln underlättas. Principen följer av EU:s fördrag och EU-domstolens praxis och regleras i sig inte i förslaget till förordning. Vad som i stället föreslås i förslaget är administrativa rutiner kopplade till principens tillämpning.

Motsvarande förordning finns alltså redan i dag, och det nu aktuella förslaget syftar till att genom justerade rutiner förbättra principens

tillämpning. Jag kommer att uppehålla mig vid de väsentliga nyheterna i förslaget.

Ett system för deklARATIONER om ömsesidigt erkännande föreslås. Det kan beskrivas som ett slags intyg som företag på frivillig basis ska kunna upprätta och använda för att visa myndigheterna att en vara lagligen har saluförts i en annan medlemsstat.

Deklarationen kan till exempel innehålla information om vilka regler och standarder som varan är anpassad efter och om kontroller som har utförts. En förutsättning för de praktiska tillämpningarna av principen är alltså att myndigheterna känner till och kan utvärdera vilka krav en vara uppfyller i andra medlemsstater och till exempel vilka provningar som har gjorts.

Regeringen anser att deklARATIONERNA kan underlätta denna bedömning.

En problemlösningsmekanism föreslås också. Den är tänkt att komplettera det redan etablerade nätverket för problemlösning på inre marknaden som kallas Solvit. På begäran av ett Solvitcenter ska kommissionen utfärda rekommendationer angående om myndigheternas beslut är förenliga med principen om ömsesidigt erkännande.

Jämfört med nu gällande förordning har även de rutiner som myndigheter ska följa blivit enklare, och förordningen har förändrats till det bättre när det gäller administrativ börda.

Sammantaget anser regeringen därför att förslaget har potential att förbättra den inre marknaden för varor och att förslaget innebär att reglerna på området förändras till det bättre.

Administrativa rutiner blir tydligare, och det införs regler om deklARATIONER om ömsesidigt erkännande som kan underlätta för företag och myndigheter.

Vi hade överläggningar i frågan med näringsutskottet i tisdags, och vi fick då stöd av utskottet för att ställa oss bakom en allmän inriktning.

Regeringen anser därför att Sverige bör kunna acceptera ett förslag med denna inriktning och ställa sig bakom den allmänna inriktningen.

Anf. 65 JENS HOLM (V):

Det är förstas bra att vi gör det enkelt att handla med varandra inom EU. Men det kan också finnas skäl till att en vara inte är tillåten i ett land. Men med principen om ömsesidigt erkännande är det så, som ministern säger, att ifall en vara är godkänd i ett land ska den automatiskt kunna sättas ut på hela EU:s marknad.

Det händer rätt ofta att olika principer krockar och att höga ambitioner på till exempel miljöområdet och folkhälsoområdet kan krocka då en vara sätts ut på marknaden från ett land. Vi kanske inte vill ha den. Vi vill till exempel inte ha azofärgämnen i godis och läsk. Men vi var tvungna att tillåta det därför att de fanns etablerade i flera andra länder. Listan kan tyvärr göras ganska lång då den fria rörligheten för varor hamnar i clinch med folkhälsa och miljö.

Därför skulle jag vilja fråga ministern om hon har eller avser att så att säga spela in konkreta förslag som säkerställer att inget medlemsland ska tvingas sänka sina ambitioner på till exempel miljö- och folkhälsoområdet och tvingas tillåta det som vi tidigare har stoppat för att vi tycker att vi har

legitima skäl för det. Hur säkerställer vi helt enkelt att ambitionen inte sänks?

Anf. 66 HANS ROTHENBERG (M):

Jag tackar ministern för föredragningen. Vi hade mycket riktigt överläggning i näringsutskottet i tisdags om denna fråga med statssekreterare Stenström. Jag tog då upp frågan om ömsesidighet och att det finns möjlighet för myndigheterna att frångå dessa rutiner om varorna bedöms utgöra en allvarlig risk eller strida mot allmän moral eller säkerhet.

Det finns goda möjligheter att avgöra huruvida säkerheten är hotad eller ej. Men jag tog upp detta med allmän moral, och vi hade ett resonemang om detta. Denna fråga har fortsatt att gnaga i mitt huvud efter det.

Hur definierar man allmän moral? Vad kan Sverige acceptera definieras som allmän moral?

Under utskottsöverläggningen resonerade statssekreteraren kring att det till exempel skulle kunna vara utrustning som rör instrument för abort. Det är passande att ta upp detta exempel i dag när Irland går till folkomröstning om just denna fråga.

Jag skulle vilja höra statsrådet resonera kring detta. Hur kan man definiera allmän moral, och hur långt kan Sverige tänka sig att gå när det gäller att acceptera att vissa länder definierar allmän moral när det strider mot svensk uppfattning och svensk lagstiftning?

Anf. 67 KERSTIN LUNDGREN (C):

Jag var inte med vid näringsutskottets överläggning, men jag vill instämna i Hans Rothenbergs fråga. Jag studsade också för detta. När det gäller allvarlig risk krävs att medlemsstaterna kan presentera hur de har kommit fram till att det är en allvarlig risk eller att det strider mot säkerhet. Men hur har man landat i detta, och hur kommer man att kunna visa för övriga att något strider mot vad som är allmän moral? Det finns ju inte någon allmän moral fastlagd för EU. Hur kommer detta att kunna bevisas?

Anf. 68 Statsrådet ANN LINDE (S):

Fru ordförande! Jens Holm frågade om det finns någon fara med att Sverige tvingas sänka skyddsnivåer eller acceptera farliga produkter. Sveriges skyldigheter här följer inte av denna förordning i sig utan av EU:s fördrag och rättspraxis. Detta regleras inte i sig i förordningen, utan detta är endast administrativa rutiner som myndigheter ska följa när tillämpningen av principen är aktuell.

När det gäller frågan om allmän moral följer av fördraget och EU-domstolens praxis att medlemsstaterna trots principen om ömsesidigt erkännande får förbjuda varor med hänvisning till allmän moral. Det är en ovanlig undantagsgrund som gäller saker som bedöms som obscena och oanständiga. Jag ska inte ge exempel på det. Pornografi är ett tydligt exempel.

Regler som syftar till att begränsa tillgång till varor som lotterier och filmer genom åldersgränser har också bedömts enligt denna grund. Ytterst är det domstolen som avgör om det finns en tvist mellan till exempel ett företag och ett land om vad som är obscen eller pornografiskt eller inte.

Detsamma gäller med risker. Ytterst är det alltså en domstolsfråga om man använder detta.

Anf. 69 JENS HOLM (V):

Jag vill bara understryka att min poäng var att jag tror att det är på sin plats att Sverige tar upp vikten av att inget land ska behöva sänka sina ambitionsnivåer.

Även om det inte regleras här finns det ett antal undantagsklausuler, vilket redan har nämnts här. Det är kanske inte de skarpaste knivarna i lådan som man får till sin hjälp, eftersom det är mycket svårt att definiera vad säkerhet, moral och så vidare är. Det finns inga kopplingar till internationella konventioner på miljö- och folkhälsoområdet och så vidare.

Det vore bra om Sverige lyfte fram detta, eftersom principen om ömsesidigt erkännande och andra principer kan hamna i konflikt med varandra i vissa lägen.

Anf. 70 Statsrådet ANN LINDE (S):

Jag har inget emot att ta upp att vi naturligtvis står kvar vid våra hälsoskyddsregler och så vidare. Men det har ingenting att göra med just denna förordning. Men att vi allmänt följer våra egna lagar och regler på detta sätt kan jag absolut ta upp.

Anf. 71 MARIE GRANLUND (S):

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade ståndpunkt.

Vi går vidare till dagordningspunkt 5, Förordningen om förbindelser mellan plattformar och företag. Det är en diskussionspunkt.

Anf. 72 Statsrådet ANN LINDE (S):

Fru ordförande! Nästa punkt på dagordningen är en riktlinjedebatt om kommissionens nyligen presenterade förslag till förordning om främjande av rättvisa villkor och transparens för företagsanvändare av onlinebaserade förmedlingstjänster, i folkmun kallade plattformar.

Förslaget presenterades så sent som i slutet av april, och vid KKR den 28 maj hålls en första riktlinjedebatt om förslaget.

Låt mig först konstatera att det har varit mycket diskussion om onlineplattformar som Google och Facebook på sistone. Debatten har framför allt handlat om hur data hanteras och hur plattformar bör hantera användargenererat innehåll.

Detta lagförslag har en annan inriktning. Förslaget fokuserar på plattformarnas relation till sina företagskunder, alltså företag som använder till exempel App Store eller Google Play för att nå kunder och marknader online.

Förslaget har som syfte att främja rättvisa villkor och transparens mellan företagen och plattformarna.

Detta är en viktig fråga för näringslivet och i förlängningen också för konsumenterna och för utvecklingen av den digitala inre marknaden.

Kommissionen har funnit att särskilt små och medelstora företag kan stöta på en rad olika utmaningar i sina kontakter med plattformarna. Det

handlar bland annat om avlägsnande, det som kallas för avlistning av produkter och tjänster utan förvarning, problem med tillgång till och användande av data och missvisande rankingar.

Regeringen erfar också andra exempel från svenska startups. Det kan handla om företagsanvändare som blir avstängda från marknadsplatserna utan förvarning och förklaring. Små företag tvingas till en enda typ av betalningslösning, och det förekommer att deras appar plötsligt blockeras i konsumenternas mobiltelefoner. Om plattformen har ändrat sina avtalsvillkor över natten och man som litet startup-bolag inte accepterar dessa nya villkor blir följderna att företagets app blockeras.

Regeringen håller mot denna bakgrund med ordförandeskapet i dess förberedande not inför diskussionen på KKR. Transparens och förutsägbarhet är viktiga element för tryggt företagsklimat. Detta har vi också diskuterat på en hearing med företagen, som var oroliga och tyckte illa om detta. Pang, så kunde de bli utkastade av Facebook, Google eller så.

Det är dock en balansgång att hitta rätt avvägning för att å ena sidan värna små och medelstora företags möjligheter att på goda villkor använda sig av plattformarna, å andra sidan inte hämma innovationskraften i plattformsekonomin genom betungande krav på aktörerna.

Regeringen avvaktar nu en omfattande remittering. Den har gått ut brett till bland andra plattformar, små startup-bolag och branschorganisationer. Därefter kommer en mer omfattande beredning att göras inom Regeringskansliet.

Regeringen bedömer i alla fall så här långt att kommissionens förslag eftersträvar det viktiga målet att finna en balans mellan att värna innovationskraft och nya affärsmodeller och ett sunt styrkeförhållande mellan plattformarna och dess företagskunder.

Kommissionen har också betonat vikten av att undvika en reglering som innebär en alltför tung belastning för plattformsaktörerna.

Regeringen välkomnar därför kommissionens förslag i detta skede.

Anf. 73 MARIE GRANLUND (S):

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Nästa dagordningspunkt är Övriga frågor, och det är ganska många.

Anf. 74 Statsrådet ANN LINDE (S):

Fru ordförande! Jag har förberett för eventuella frågor, så jag kan tala om alla punkter om nämnden vill. Men jag gör det bara på initiativ från nämnden.

Anf. 75 ULRIKA KARLSSON i Uppsala (M):

Kan statsrådet säga något om punkten ii)a) om upphovsrättspaketet och var man ligger i förhandlingarna just nu?

Anf. 76 Statsrådet ANN LINDE (S):

Fru ordförande! Under dagordningspunkten förväntas ordförandeskapet informera om förhandlingsläget i de två rättsakter som

just nu förhandlas på upphovsrättsområdet inom ramen för den digitala inre marknadsstrategin.

Den så kallade satcabförordningen om viss onlinesändning och vidareändring av radio- och tv-program har kommit längst och är för närvarande föremål för trilogsamtal mellan rådet och parlamentet.

Det mer omfattande direktivet om upphovsrätt på den digitala inre marknaden har nyligen lyfts upp från förhandlingar på teknisk nivå i rådsarbetsgruppen till Corepernivå. Ambitionen är att så snart som möjligt nå en överenskommelse så att trilogsamtal med parlamentet kan ta vid när parlamentet är redo.

Sverige har en framträdande roll i upphovsrättsförhandlingarna och arbetar konstruktivt för att få förhandlingarna på upphovsrättsområdet att gå i lås så snart som möjligt.

Sverige verkar för en balanserad lagstiftning på området. I den för Sverige prioriterade frågan om att kunna bevara och utveckla vårt nationella system med så kallade avtalslicenser har vi lyckats mycket bra, och vi har fått in tydliga regler om detta i direktivet.

Anf. 77 MARIE GRANLUND (S):

Jag tackar statsrådet för medverkan och önskar trevlig helg.

§ 3 Konkurrenskraft – forskning och rymd
Statssekreterare Malin Cederfeldt Östberg
Återrapport från möte i Europeiska unionens råd för
konkurrenskraft den 1 december 2017
Återrapport från informellt ministermöte den 2 februari 2018
Information och samråd inför möte i Europeiska unionens råd för
konkurrenskraft den 28–29 maj 2018

Anf. 78 MARIE GRANLUND (S):

Jag hälsar statssekreterare Malin Cederfeldt Östberg med medarbetare välkomna till dagens EU-nämnd. Har statssekreteraren något att tillägga till återrapporten från december förra året?

Anf. 79 Statssekreterare MALIN CEDERFELDT ÖSTBERG:

Nej, jag har inget att tillägga utan hänvisar till utskickat material.

Anf. 80 MARIE GRANLUND (S):

Då går vi över till dagordningspunkt 7, Den europeiska rymdpolitikens framtid. Det är en riktlinjedebatt och diskussion.

Anf. 81 Statssekreterare MALIN CEDERFELDT ÖSTBERG:

Ordförande! Tack för möjligheten att komma hit och samråda med nämnden i dag om det som ska behandlas på rymd- och forskningsområdet på KKR den 29 maj. Vid kommande rådsmöte är det sex punkter som ska behandlas, en på rymdområdet och fem på forskningsområdet. Av dessa är det två rådsslutsatser och en förordning.

Jag börjar med rymdpunkten, och det är en riktlinjedebatt om rymdpolitiken. Förra året, 2017, kom två halvtidsrapporter om jordobservationsprogrammet Copernicus och om satellitnavigeringsprogrammen Galileo och Egnos. Ordförandeskapet har utifrån dessa rapporter föreslagit en riktlinjedebatt om hur rymdverksamhet kan bidra till samhällsnytta, innovation och vetenskaplig och ekonomisk utveckling i Europa.

I underlaget finns två punkter som utgångspunkt för diskussionen. Regeringen avser att framhålla att det viktigaste är att EU har en samstämmighet och ett fungerande partnerskap mellan EU, ESA och medlemsstaterna.

Den fortsatta driften av Copernicus, Galileo och Egnos är också av central betydelse för att Europa ska fortsätta att behålla sin ledande position på detta område.

Regeringen avser också att framhålla rymdverksamhetens betydelse för miljöarbetet. Som nämnden vet kan rymdverksamheten ge oss kunskap och tillhandahålla data som kan hjälpa oss att driva på i miljö- och klimatfrågorna.

Jag vill också nämna att det svenska inlägget bör visa på vikten av att EU fortsätter att främja öppen konkurrens. Det ger industrin möjlighet att utvecklas och EU möjlighet att utvecklas som kravställare. Innovationsupphandling kan vara ett sätt att agera kravställare.

Det är viktigt att utveckla samarbetet med ESA och vädersatellitorganisationen Eumetsat eftersom båda har en teknisk kompetens på relevanta områden.

Avslutningsvis anser regeringen att det fortfarande finns behov av att sprida kunskap och information bland beslutsfattare om rymdverksamhetens betydelse. Det är inte minst viktigt för de program jag nyss nämnde och den fortsatta verksamheten inom ramen för dem.

Anf. 82 BETTY MALMBERG (M):

Jag tackar statssekreteraren för genomdragningen.

Statssekreteraren lyfter fram många av de positiva aspekterna med rymden. Men en faktor som också är av betydelse är budgeten, och det står i den svenska ståndpunkten att man inför MFF-förhandlingarna måste ta hänsyn till att de finansiella resurserna är begränsade.

Jag vill bara påpeka detta och undrar om regeringen har förbisett detta eller om det också kommer att vara en punkt som tas upp i samband med debatten.

Anf. 83 MARTIN KINNUNEN (SD):

Fru ordförande! Jag spinner vidare på samma frågeställning. Rymdverksamheten i Europa och Sverige är viktig, men stor hänsyn måste tas till EU:s budget. Utgångspunkten för Sverigedemokraterna är att Sverige måste vara tydligt med att EU ska göra mindre. Man kan inte bara välkomna alla välmenande projekt som kostar pengar samtidigt som man vill minska EU:s budget.

Vi tycker att man borde vara tydlig med att EU inte ska ha något rymdprogram som kostar EU-medel utan att det ska ligga på mellanstatlig nivå, och med anledning av det anmäler vi avvikande mening.

Anf. 84 Statssekreterare MALIN CEDERFELDT ÖSTBERG:

Ordförande! Jag tackar för frågorna från Betty Malmberg och Martin Kinnunen.

När det gäller ramprogrammet har regeringen, som ni känner till, en budgetrestriktiv linje. Det innebär att vi måste värna utgifterna på alla områden, även om vi givetvis välkomnar att man fokuserar på områden som bidrar till EU:s konkurrenskraft och skapar sysselsättning.

Med det sagt gäller detta även rymd- och forskningsområdet generellt, och en budgetrestriktiv linje kan innebära att vi även på detta område behöver rätta mun efter matsäcken för att hålla oss till de ramar som bör ges.

Anf. 85 TINA ACKETOFT (L):

Jag hade inte tänkt säga något, men just denna fråga gör mig orolig eftersom det innebär att man avser att vara restriktiv på ett område som kan öka EU:s konkurrenskraft och som kan gasa oss ut ur en kris. Jag vill få fört till uppteckningarna att om det är något vi ska satsa på inom EU så är det detta.

Som bekant tycker Liberalerna att vi ska ha ett större och starkare EU och att vi ska satsa pengarna där de ger bäst utväxling. Då kan inte ingångsvärdet vara att vi ska rätta mun efter matsäcken utan snarare vad vi kan göra för att gasa oss vidare och bygga på EU:s konkurrenskraft.

Vi anser att här om någonstans ska pengarna investeras.

Anf. 86 KERSTIN LUNDGREN (C):

Det är givetvis viktigt att ta sikte på ineffektiva program och nya symbolprojekt när man tittar på budgeten framåt. Man kan fundera på hur regeringen ställer sig i den argumentationen, för om forskning och innovation är det man ska dra ned på för att till exempel satsa på en ny arbetsmarknadsmyndighet är det att gå i fel riktning som Centerpartiet ser det.

Anf. 87 Statssekreterare MALIN CEDERFELDT ÖSTBERG:

Ordförande! Låt mig lite kort kommentera ledamöternas inlägg.

Som jag sa är det viktigt att ha en budgetrestriktiv linje, och det har regeringen på detta område. Men regeringen säger också att vi bör drar ned på de klassiska områdena jordbruk och sammanhållning för att fokusera mer på det som skapar jobb och sysselsättning för Europa, och det är klart att forskning och innovation är ett sådant.

Vi välkomnar att detta får större utrymme i den föreslagna budgetramen, men det innebär inte att vi inte måste nagelfara även detta område för att se till att det görs effektiva insatser.

Anf. 88 MARIE GRANLUND (S):

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning men en avvikande mening från Sverigedemokraterna.

Nästa dagordningspunkt är nr 8, Forskning, Slutsatser om påskyndad kunskapsspridning i Europeiska unionen – antagande.

Anf. 89 Statssekreterare MALIN CEDERFELDT ÖSTBERG:

Det här är den första punkten på forskningsområdet. Rådsslutsatserna gäller påskyndande av kunscapscirkuleringen i EU. Detta är en av Bulgariens prioriteringar under ordförandeskapet. Som ni ser i underlaget finns det en tydlig koppling i rådsslutsatserna till andra frågor som ska diskuteras på mötet, inte minst det öppna vetenskapsmolnet.

Forskarrörlighet lyfts också fram som en viktig del i kunskapsspridningen. Rådsslutsatserna nämner även att synergi mellan sammanhållningspolitiken och forskningspolitiken bör eftersträvas. Detta är någonting som regeringen står bakom sedan tidigare och som regeringen naturligtvis välkomnar även i det här sammanhanget.

I rådsslutsatserna finns också några punkter som berör forskningsinfrastrukturens betydelse för kunskapsspridning.

Inför rådmötet finns frågor som har diskuterats in i det sista. Jag kan informera nämnden om att Spanien hade en reservation kring en skrivning som behandlade små och medelstora företags roll i kunskapsspridningen. Men den kompromisstext som också nämnden har fått ta del av innebär att Spanien släpper sin reservation, och övriga medlemsstater godkänner kompromissen. Regeringen föreslår därför att Sverige också ställer sig bakom rådsslutsatserna.

Anf. 90 BETTY MALMBERG (M):

Fru ordförande! Jag tackar statssekreteraren för redogörelsen.

Jag vill instämma i det som mina kollegor från Folkpartiet och Centern sa här tidigare, att självklart är forskning och innovation en stor fördel för EU. Det är ju där vi hämtar vår styrka och konkurrenskraft, så det är

absolut det vi ska satsa på. Det är ändå befogat, anser undertecknad, att man ser till vilka pengar som finns förhållandevis fria.

När det gäller den frågeställning som tas upp nu är det faktiskt många av rådsslutsatserna som talar om kunskapscirkulering, impact och helt nya vägar att nyttiggöra forskning och utveckling. Där tycker jag att regeringen är väldigt återhållsam i sina ståndpunkter.

Vi har haft överläggning om detta, men jag återkommer till den här punkten när vi ska tala om inspel till det nya ramprogrammet för forskning.

Jag har en fråga. I regeringens ståndpunkt om forskningsinfrastrukturen talar man om att den är värdefull och att vi står värd för anläggningar som ESS och MAX IV. Jag undrar helt enkelt över de exempel som nämns. ESS kan jag förstå eftersom det är en europeisk anläggning, ett Eric-konsortium, men MAX IV är såvitt jag vet en nationell angelägenhet, ett svenskt objekt.

Då undrar jag om det är regeringens ambition att vi ska samäga all forskningsinfrastruktur eller vad som föranleder att regeringen nämner just MAX IV i det här sammanhanget. Ska i princip alla större anläggningar vara up for grabs, och ska vi helt plötsligt börja diskutera ägandeskap i de här delarna? Vad händer då med budgeten?

Anf. 91 Statssekreterare MALIN CEDERFELDT ÖSTBERG:

Tack, Betty Malmberg, för frågan! Nej, det ska inte ses som att vi lägger upp alla infrastrukturer på bordet på det sättet. Det viktiga är att använda den infrastruktur vi har för att öka kunskapspridningen.

Det här är dyr infrastruktur, och vi behöver i forskarsamhället tillgängliggöra och nyttja den infrastruktur som vi investerar i på bästa möjliga sätt. Det är därför som vi vill lyfta fram att Sverige faktiskt har två riktigt stora infrastrukturer i MAX IV och ESS.

Anf. 92 MARIE GRANLUND (S):

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade ståndpunkt.

Nästa dagordningspunkt är nr 9, Slutsatser om det europeiska öppna forskningsmolnet – antagande.

Anf. 93 Statssekreterare MALIN CEDERFELDT ÖSTBERG:

Rådsslutsatsen om det öppna europeiska vetenskapsmolnet utgår från ett meddelande som kom från kommissionen i mars. Kommissionen föreslår där en färdplan för att bygga upp ett europeiskt öppet vetenskapsmoln.

Syftet är att forskare i Europa ska få tillgång till data och resultat av offentligt finansierad forskning. Målet är att på så sätt påskynda nyttiggörandet av forskningen i samhället. I första hand gäller öppenhet mellan forskare, men på sikt är tanken att även öppna för allmänhet och företag att använda detta för innovation och utveckling. Sverige har drivit på i förhandlingarna för att påskynda öppenheten.

Molnet kommer att byggas upp främst genom finansiering av ett antal olika projekt inom ramprogrammet för forskning och innovation. Som nämnden vet ställde sig Sverige och övriga medlemsstater sig positiva till molnet redan 2016. Regeringen välkomnar därför initiativet och föreslår att Sverige ställer sig bakom rådsslutsatserna.

Anf. 94 MARIE GRANLUND (S):

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade ståndpunkt.

Vi går över till dagordningspunkt 10, Förordning om Europeiska atomenergigemenskapens forsknings- och utbildningsprogram (2019–2020) som kompletterar Horisont 2020 – ramprogrammet för forskning och innovation – allmän riktlinje.

Anf. 95 Statssekreterare MALIN CEDERFELDT ÖSTBERG:

Den förordning som rådet ska ta ställning till handlar om forsknings- och utbildningsprogrammet inom ramen för Euratomsamarbetet. Som nämnden vet är Euratomsamarbetet ett samarbete som går långt tillbaka till EU:s och EG:s barndom. Just forsknings- och utvecklingsprogrammet är en central del av Euratomsamarbetet.

Främst sker forskning kring kärnkraftssäkerhet och behandling av radioaktivt avfall. Perioderna för genomförande av programmen är femåriga, till skillnad från EU-budgeten och ramprogrammet för forskning och innovation som nämnden vet genomförs under sjuåriga perioder. För att undvika ett uppehåll i programmet föreslås ett extra program för 2019 och 2020. Det har tagits hänsyn till budgeten för programmet i det fleråriga budgetprogrammet för 2014–2020.

Jag kan också informera nämnden om att Sverige har framfört kritik mot att kommissionen föreslår ett undantag i EU:s budgetregler på detta område. Det handlar om outnyttjade medel för en viss aktivitet, som nämnden vet ska gå tillbaka till medlemsstaterna enligt reglerna. Men i just det här fallet föreslås att medel förs över från detta program till det tvååriga nya programmet. Sverige och Danmark har i förhandlingarna påtalat detta men inte fått tillräckligt stöd. För att inte blockera frågan har vi släppt den. Men jag kan informera nämnden om att Sverige och Danmark har lämnat in en not till ordförandeskapet där vi påtalar vår inställning i principfrågan.

Avslutningsvis ser regeringen positivt på inriktningen för forskning om kärnsäkerhet och strålskydd och anser att det är bra att säkerställa att unionsfinansierad forskning och utbildning inom kärnvetenskap och kärnteknik fortsätter med god kontinuitet.

Regeringen föreslår därför att Sverige ska ställa sig bakom ett antagande av förordningen.

Anf. 96 JENS HOLM (V):

Som sas är detta ett av grundfördragen inom EU. Det kom till i en tid då man såg en väldigt ljus framtid på det kärnenergitekniska området, men i dag ser vi att den framtiden inte är så ljus. Vi tycker därför inte att det här är någonting som EU borde syssla med och avsätta pengar till. Vi anser att Sverige borde gå emot den här förordningen med just den motiveringen, så jag anmäler en avvikande mening från vår sida.

Jag har också en kunskapsfråga: Hur mycket pengar handlar forskningsanslagen om under den tidsperiod som vi talar om?

Anf. 97 Departementssekreterare CHRISTIAN HANSEN:

I förordningen står det att ramen för programmet för de två åren är 770 220 000 euro.

Anf. 98 MARIE GRANLUND (S):

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade ståndpunkt men en avvikande mening från Vänsterpartiet.

Vi går över till nästa dagordningspunkt, nr 11, Förordningen om bildande av det gemensamma företaget för ett europeiskt högpresterande datorsystem – lägesrapport. Det är en informationspunkt.

Anf. 99 Statssekreterare MALIN CEDERFELDT ÖSTBERG:

Dagordningspunkten gäller en lägesrapport från förhandlingen om en förordning om ett gemensamt företag för europeiska superdatorer. Ambitionen från ordförandeskapet var att komma till ett beslut på rådsötet, men det återstår fortfarande detaljer i diskussionerna.

Frågan är av rätt teknisk natur, så jag hänvisar till det underlag som nämnden har fått och den faktapromemoria som har kommit till riksdagen tidigare i år.

Anf. 100 MARIE GRANLUND (S):

Då går vi över till dagordningspunkt 12, Forskning och innovation inom ramen för nästa fleråriga budgettram – riktlinjedebatt. Det är en diskussionspunkt.

Anf. 101 Statssekreterare MALIN CEDERFELDT ÖSTBERG:

Detta är den sista punkten på agendan på rådsötet. Det är en riktlinjediskussion. Ministrarna förväntas diskutera forskning och innovation utifrån den föreslagna fleråriga budgettramen.

Två frågor har skickats ut, som nämnden också har fått ta del av.

Jag vill inledningsvis säga att under den här punkten finns det anledning för Sverige att framföra den generella synen på budgettramen och behovet av att investera i forskning och utveckling, men att vi måste vara noga med att använda resurserna på ett klokt sätt även på det här området.

Som nämnden är medveten om har Sverige under många år ökat investeringarna i forskning och innovation. Det har vi även kunnat göra under tuffare tider. Trots att andra medlemsstater har dragit ned på sina investeringar i forskning och utveckling har Sverige fortsatt att investera på området. Därför tycker vi att det är viktigt att framhålla att den ökning av forskning och innovation som vi ser i förslaget till EU-budget inte minskar ansvaret för de enskilda medlemsländerna att öka sina investeringar på området.

Regeringen har också tidigare framfört att forskning och innovation naturligtvis inte kan ses som ett isolerat politikområde, utan att det måste kopplas ihop med de politiska områden som det berör. Det gäller inte minst hälsa, klimat, transport och energi.

Som jag nämnde under en tidigare punkt välkomnar regeringen en ökad ambition när det gäller synergier mellan ramprogrammet om forskning och innovation och de forsknings- och innovationssatsningar som sker inom ramen för sammanhållningspolitiken. Det är viktigt att dessa program uppmuntras att komplettera varandra.

Flera av de punkter som vi har behandlat i dag och som kommer att behandlas på KKR hanterar behovet av öppen vetenskap och målet att vara just öppen när det gäller offentligt finansierad forskning och innovation

och att dessa ska komma till nytta för samhället och medborgarna. Detta är en prioriterad fråga för regeringen som bör framhållas.

Anf. 102 TINA ACKETOFT (L):

Jag vill knyta an till den diskussion som vi hade tidigare om budgetfrågan. Det blir en grannliga uppgift för regeringen att gå in i förhandlingar och säga att vi ska vara snålast i EU samtidigt som vi måste vara mycket tydliga på denna punkt – att det är här som pengarna ska investeras i stor grad.

Jag vill ytterligare understryka betydelsen av de tillväxtskapande krafterna och att investeringar ska ske där de gör bäst nytta.

Anf. 103 BETTY MALMBERG (M):

Fru ordförande! Tack, statssekreteraren, för föredragningen!

Riktlinjedebatten kommer att handla mycket om impact. Det var därför jag ville återknyta till den tidigare punkten vi hade om kunskaps-cirkulering, där en hel del av rådsslutsatserna handlade just om hur vi kan bli duktigare på att få ut mer av forskningen i samhället och på det viset kunna dra nytta av den.

En punkt som många gånger tas upp handlar om det man mäter. Det är där vi når resultat. Jag är lite förundrad över att regeringen inte någonstans tar upp frågeställningen om hur vi kan bli mer resultat-inriktade och kanske sätta mer mätbara, konkreta mål för att nå en större effekt på de satsade pengarna. Det förvånar att regeringen inte tar upp detta i ståndpunkten.

Jag hade också en fråga, eftersom detta blir något slags allmänt inspel till nästa ramprogram. Det som sägs här kan ju ha betydelse för nästa program. Det handlar om att grundforskningen inte får hamna på efterkälken. Regeringen påpekar att det ska bli mer utmaningsdrivet och så vidare, men vi når inte denna kvalitet vare sig i effektivitet eller i vetenskaplig nivå om det inte finns grundforskning att luta sig på.

Slutligen, när det gäller den tredje strecksatsen nedifrån i regeringens ståndpunkt, skriver regeringen att det pågående arbetet för öppen vetenskap behöver fortsätta. Denna ambition delar vi.

Man tar också upp Euro HPC som ett viktigt initiativ, men samtidigt har regeringen inte tagit ställning till Euro HPC. Är det då rimligt och relevant att nämna det som ett av de exempel som är viktiga inför framtiden? Undertecknad tycker att det borde strykas.

Anf. 104 Statssekreterare MALIN CEDERFELDT ÖSTBERG:

Tack så mycket för frågorna!

När det gäller uppföljning och att se hur resurserna används och om det är på ett effektivt sätt ser jag framför mig att vi, när vi får förslaget när det gäller ramprogrammet för forskning och innovation i början av juni, får titta på detta i samband med hur kommissionen har valt att belysa dessa frågor i sitt förslag. Det är en balans, som Betty Malmberg var inne på, när det gäller tillämpad forskning och grundforskning, och det finns all anledning för Sverige att titta på den när vi får förslaget i början av juni.

När det gäller Euro HPC finns det en positiv ingång från regeringen i den faktapromemoria som har presenterats och som jag var inne på lite kort under en tidigare punkt. När det gäller denna positiva ingång till just Euro HPC vet vi att högpresterande superdatorer är viktiga på många

forskningsområden, inte minst när det gäller klimatpolitiken men också inom life science. När vi pratar om precisionsmediciner och så vidare är detta ett viktigt område för att kunna göra denna typ av beräkningar med superstarka datorer. Regeringen har alltså en positiv ingång till frågan.

Som jag var inne på under en tidigare punkt är detta inte färdigförhandlat. Det finns all anledning för regeringen att se hur förhandlingen landar när det gäller kostnader, möjligheter att påverka projektet och så vidare, också i förhållande till de nationella investeringar vi gör. Men att det finns en positiv ingång och att vi ser behovet av superdatorer inom en rad forskningsområden tycker regeringen att man kan framhålla.

Anf. 105 MARIE GRANLUND (S):

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går över till Övriga frågor. Finns det något att förtälja församlingen där?

Anf. 106 Statssekreterare MALIN CEDERFELDT ÖSTBERG:

Nej.

Anf. 107 MARIE GRANLUND (S):

Då tackar jag för medverkan i dagens EU-nämnd och önskar en trevlig helg, när det är dags.

Innehållsförteckning

§ 1 Utrikes frågor

.....	1
Anf. 1 MARIE GRANLUND (S).....	1
Anf. 2 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S)	1
Anf. 3 MARIE GRANLUND (S).....	1
Anf. 4 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S)	1
Anf. 5 MARIE GRANLUND (S).....	1
Anf. 6 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S)	1
Anf. 7 MARKUS WIECHEL (SD).....	2
Anf. 8 KERSTIN LUNDGREN (C).....	2
Anf. 9 ROBERT HALEF (KD).....	3
Anf. 10 JENS HOLM (V)	3
Anf. 11 MARGARETA CEDERFELT (M).....	3
Anf. 12 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S)	4
Anf. 13 KERSTIN LUNDGREN (C).....	5
Anf. 14 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S)	5
Anf. 15 MARIE GRANLUND (S).....	5
Anf. 16 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S)	6
Anf. 17 MARIE GRANLUND (S).....	6
Anf. 18 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S)	6
Anf. 19 MARIE GRANLUND (S).....	7
Anf. 20 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S)	7
Anf. 21 TINA ACKETOFT (L)	8
Anf. 22 KERSTIN LUNDGREN (C).....	8
Anf. 23 MARKUS WIECHEL (SD).....	8
Anf. 24 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M)	9
Anf. 25 MARGARETA CEDERFELT (M).....	9
Anf. 26 ROBERT HALEF (KD).....	9
Anf. 27 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S)	10
Anf. 28 KERSTIN LUNDGREN (C).....	10
Anf. 29 TINA ACKETOFT (L)	11
Anf. 30 MARIE GRANLUND (S).....	11
Anf. 31 MARGARETA CEDERFELT (M).....	11
Anf. 32 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S)	11
Anf. 33 MARKUS WIECHEL (SD).....	12
Anf. 34 KERSTIN LUNDGREN (C).....	12
Anf. 35 MARIE GRANLUND (S).....	12
Anf. 36 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S)	12
Anf. 37 MARKUS WIECHEL (SD).....	13
Anf. 38 KERSTIN LUNDGREN (C).....	13
Anf. 39 TINA ACKETOFT (L)	14
Anf. 40 JENS HOLM (V)	14
Anf. 41 MARGARETA CEDERFELT (M).....	14
Anf. 42 ROBERT HALEF (KD).....	14
Anf. 43 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S)	15
Anf. 44 MARGARETA CEDERFELT (M).....	16
Anf. 45 MARIE GRANLUND (S).....	16
Anf. 46 KERSTIN LUNDGREN (C).....	16
Anf. 47 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S)	17

Anf. 48	MARKUS WIECHEL (SD)	17
Anf. 49	Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S)	17
Anf. 50	ROBERT HALEF (KD)	17
Anf. 51	MARIE GRANLUND (S)	17
Anf. 52	Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S)	17
Anf. 53	KERSTIN LUNDGREN (C)	18
Anf. 54	Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S)	18
Anf. 55	MARIE GRANLUND (S)	18
Anf. 56	Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S)	18
Anf. 57	MARIE GRANLUND (S)	18

§ 2 Konkurrenskraft – inre marknad

.....		19
Anf. 58	MARIE GRANLUND (S)	19
Anf. 59	Statsrådet ANN LINDE (S)	19
Anf. 60	MARIE GRANLUND (S)	19
Anf. 61	Statsrådet ANN LINDE (S)	19
Anf. 62	MARTIN KINNUNEN (SD)	20
Anf. 63	MARIE GRANLUND (S)	20
Anf. 64	Statsrådet ANN LINDE (S)	20
Anf. 65	JENS HOLM (V)	21
Anf. 66	HANS ROTHENBERG (M)	21
Anf. 67	KERSTIN LUNDGREN (C)	22
Anf. 68	Statsrådet ANN LINDE (S)	22
Anf. 69	JENS HOLM (V)	22
Anf. 70	Statsrådet ANN LINDE (S)	23
Anf. 71	MARIE GRANLUND (S)	23
Anf. 72	Statsrådet ANN LINDE (S)	23
Anf. 73	MARIE GRANLUND (S)	24
Anf. 74	Statsrådet ANN LINDE (S)	24
Anf. 75	ULRIKA KARLSSON i Uppsala (M)	24
Anf. 76	Statsrådet ANN LINDE (S)	24
Anf. 77	MARIE GRANLUND (S)	25

§ 3 Konkurrenskraft – forskning och rymd

.....		26
Anf. 78	MARIE GRANLUND (S)	26
Anf. 79	Statssekreterare MALIN CEDERFELDT ÖSTBERG	26
Anf. 80	MARIE GRANLUND (S)	26
Anf. 81	Statssekreterare MALIN CEDERFELDT ÖSTBERG	26
Anf. 82	BETTY MALMBERG (M)	27
Anf. 83	MARTIN KINNUNEN (SD)	27
Anf. 84	Statssekreterare MALIN CEDERFELDT ÖSTBERG	27
Anf. 85	TINA ACKETOFT (L)	27
Anf. 86	KERSTIN LUNDGREN (C)	28
Anf. 87	Statssekreterare MALIN CEDERFELDT ÖSTBERG	28
Anf. 88	MARIE GRANLUND (S)	28

Anf. 89 Statssekreterare MALIN CEDERFELDT ÖSTBERG.....	28
Anf. 90 BETTY MALMBERG (M).....	28
Anf. 91 Statssekreterare MALIN CEDERFELDT ÖSTBERG.....	29
Anf. 92 MARIE GRANLUND (S).....	29
Anf. 93 Statssekreterare MALIN CEDERFELDT ÖSTBERG.....	29
Anf. 94 MARIE GRANLUND (S).....	30
Anf. 95 Statssekreterare MALIN CEDERFELDT ÖSTBERG.....	30
Anf. 96 JENS HOLM (V)	30
Anf. 97 Departementssekreterare CHRISTIAN HANSEN.....	30
Anf. 98 MARIE GRANLUND (S).....	31
Anf. 99 Statssekreterare MALIN CEDERFELDT ÖSTBERG.....	31
Anf. 100 MARIE GRANLUND (S).....	31
Anf. 101 Statssekreterare MALIN CEDERFELDT ÖSTBERG.....	31
Anf. 102 TINA ACKETOFT (L)	32
Anf. 103 BETTY MALMBERG (M).....	32
Anf. 104 Statssekreterare MALIN CEDERFELDT ÖSTBERG.....	32
Anf. 105 MARIE GRANLUND (S).....	33
Anf. 106 Statssekreterare MALIN CEDERFELDT ÖSTBERG.....	33
Anf. 107 MARIE GRANLUND (S).....	33